

11 × 10. *Tithymalus cyparissias* × *salicifolius* = *Tithymalus* × *peisonis* (RECH.) SOJAK Čas. Nár. Muz., sect. natur., 140, 175, 1972.

Syn.: *Euphorbia peisonis* RECH. Feddes Repert. 22: 186, 1925.

Charakterem připomíná druh *T. cyparissias*, listy jsou však na spodní straně hustě krátce chlupaté. Pouze ve fyt. o. 20. Jihomor. pah. (vrch Špidlák u Sokolnice).

11 × 12. *Tithymalus cyparissias* × *esula* = *Tithymalus* × *pseudo-esula* (SCHUR) CHRTEK et KRÍSA Fl. Slov. 3: 460, 1982.

Syn.: *Euphorbia* × *pseudo-esula* SCHUR Enum. Pl. Transsilv. 595, 1866, pro sp.

Kříženec dobře poznatelný v přírodě, když jsou přítomny oba rodičovské druhy. V herbářovém materiálu těžko poznatelný, protože se může někdy jednat o úzkolisté formy druhu *T. esula* nebo naopak širokolisté formy druhu *T. cyparissias*.

2n = 50 (extra fines)

Dosud nalezen ve fyt. o. 8. Čes. kras (Srbsko), 13. Rožd. pah. (Loučeň).

12 × 10. *Tithymalus esula* × *salicifolius* = *Tithymalus* × *paradoxus* (SCHUR) HOLUB Geobot. Phytotax. 12: 428, 1977.

Syn.: *Euphorbia esula* L. e. *paradoxa* (SCHUR) PODP. Public. Fac. Sci. Univ. Masaryk. 12: 29, 1922.

4. *Mercurialis* L. — bažanka*)

Mercurialis LINNAEUS Sp. Pl. 1035, 1753.

Lit.: KIRCHNER O. (1930): Lebensgeschichte der Blütenpflanzen Mitteleuropas 3/3: 248–261. Stuttgart. — MUKERJI S. K. (1936): Contribution of the autecology of *Mercurialis perennis* L. J. Ecol. 24: 38–81. — BAKSAY L. (1957): The chromosome numbers and cytotaxonomical relation of some European plant species. Ann. Hist.-Natur. Mus. Nat. Hung. 8: 169–174. — DURAND B. (1963): Le complexe *Mercurialis annua* L. s. l. Une étude biosystematique. Ann. Sci. Natur. Bot., ser. 12, 4: 579–736. — HORÁK J. (1964): Poznámky k výskytu bažanky vejčité — *Mercurialis ovata* Sternb. et Hoppe v Čechách. Preslia 36: 89–92. — DAUMANN E. (1972): Zur Blütenmorphologie und Bestäubungsökologie von *Mercurialis*. Preslia 44: 308–315. — FALIŇSKA K. (1982): The biology of *Mercurialis perennis* L. polycormons. Acta Soc. Bot. Polon. 51: 127–148. — KRAHENBÜHL M. (1984): Le complexe polyploïde et aneuploïde du *Mercurialis perennis* L. dans le canton de Neuchâtel. Bul. Soc. Neuchâtel. Sci. Natur. 107: 39–54. — KUBÁT K. (1990): Co je *Mercurialis longistipes* a *M. paxii*? Severočes. Přír. 24:1–10.

Jednoleté nebo vytrvalé dvoudomé (nebo vz. jednodomé) byliny bez mléčnic. Listy vstřícné, křížmostojné, celistvé, s palisty. Květy pravidelné, se 3–4 okvětními lístky; samčí s 9–12 tyčinkami, samičí s 2–3 patyčinkami, nitky nerozvětvené; pylová zrna kulovitá nebo široce elipsoidní, 22–30 μm velká, žlutá. Semeník svrchní, srůstající obvykle ze 2 plodolistů, se 2 nitkovitými až šupinkovitými čnělkami. Tobolky dvojité polokulovité, dvoupouzdré, za zralosti se rozpadající v jednosemenné díly; semena kulovitá až vejcovitá, obvykle s masíčkem, vymršťována šroubovitým stáčením stěn tobolky. — Asi 10 druhů, především v mírném pásu Eurasie. — Anemogam. Autogam. Myrmekochor.

Poznámka: Všechny druhy obsahují modré barvivo dosud neurčené struktury, vznikající při sušení nati.

1a Lodyhy větvené; jednoleté byliny bez plazivého oddenku . . . . . 1. *M. annua*
b Lodyhy nevětvené; vytrvalé byliny s plazivým oddenkem 2

*) Zpracoval K. Kubát

Kříženec dobře poznatelný podle odění listů. Pouze ve fyt. o. 20. Jihomor. pah. (vrch Špidlák u Sokolnice).

12 × 13. *Tithymalus esula* × *tommasinianus* = *Tithymalus* × *pseudo-virgatus* (SCHUR) SOJAK Čas. Nár. Muz., sect. natur., 140: 176, 1972.

Syn.: *Euphorbia virgata* W. et K. b. *pseudovirgata* SCHUR Enum. Pl. Transsilv. 598, 1866. — *E. × intercedens* PODP. in POLÍVKA et al. Klíč Květ. Republ. Čs. 778, 1928.

Poměrně častý kříženec na lokalitách, kde rostou oba rodičovské druhy. Vyznačuje se především čárkovitými listy, které se na vrcholu náhle zužují. Dosud zjištěn ve fyt. o. 8. Čes. kras, 10. Praž. ploš., 11. Stř. Pol., 13. Rožd. pah., 20. Jihomor. pah. a 21. Haná.

14 × 13. *Tithymalus lucidus* × *tommasinianus* = *Tithymalus* × *pseudo-lucidus* (SCHUR) CHRTEK et KRÍSA Fl. Slov. 3: 460, 1982.

Syn.: *Euphorbia pseudolucida* SCHUR Enum. Pl. Transsilv. 598, 1866.

Kříženec byl uváděn od Poděbrad a z j. Moravy (Kostice u Břeclavi).

Poznámka: Z dalších kříženců mohou být v ČR ještě nalezeny: *Tithymalus* × *sooi* (T. SIMON) HOLUB (*T. lucidus* × *palustris*); *T. × pseudo-villosus* (PRODAN) CHRTEK et KRÍSA (*T. villosus* × *tommasinianus*); *T. wimmerianus* (J. WAGNER) CHRTEK et KRÍSA (*T. cyparissias* × *lucidus*); *T. wagneri* (SOO) HOLUB (*T. esula* × *lucidus*).

- 2a Listy odkvetlých rostlin na lodyze pravidelně rozmístěné, přisedlé, vz. některé rostliny v populaci s krátkými, 1–4 (–15) mm dl. řapíky; čepele obvykle okrouhle vejčité nebo vejčité . . . . . 2. *M. ovata*
- b Listy odkvetlých rostlin (alespoň samičích) nahloučeny v hor. 1/3 lodyhy; řapíky listů (alespoň samičích rostlin) delší než (15–) 20 mm; čepele obvykle vejčité kopinaté . . . 3. *M. perennis*

1. *Mercurialis annua* L. — bažanka roční

Tab. 81/1

Mercurialis annua LINNAEUS Sp. Pl. 1035, 1753. — Syn.: *Mercurialis ciliata* J. et C. PRESL Delic. Prag. 56, 1822.

EXSİKÁTY: Fl. Českoslov. Exs., no 44, 45. — Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 42. — Fl. Exs. Reipubl. Social. Českoslov., no 1646. — PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 1498. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 1351. — Extra fines: Fl. Exs. Austro-Hung., no 3220. — Fl. Exs. Bavar., no 661. — Fl. Siles. Exs., no 832.

Jednoleté, dvoudomé nebo vz. jednodomé 10–40 (–60) cm vys., téměř lysé, světle zelené, mělce kořenující byliny bez plazivých oddenků. Lodyhy přímé nebo vystoupavé, tupě hranaté, šťavnaté, na uzlinách ztlustlé, od báze bohatě křížmostojně větvené; větve samičích rostlin směřující šikmo vzhůru, samičích někdy rovnovážně odstálé až dolů skloněné. Listy úzce až šir. kopinaté nebo podlouhlé, tupě zubaté, na bázi stažené nebo zakrouhlené, na okraji často krátce brvité, při bázi čepele se dvěma žlázkami; řapíky 5–20 (–30) mm dl.; palisty kopinaté, asi 2 mm dl. Samčí květenství klasovitá, prodloužená, delší než podpurný list, složená z oddálených nebo sblížených klubíček květů; samčí květy drobné, přisedlé, žlutozelené, vonné; samičí jednotlivé nebo po 2–3 v úžlabí listů, přisedlé nebo krátce stopkaté. Tobolky s bradavčítým povrchem, na každé bradavce jeden štětínovitý chlup. Semena vejcovitá, 1,5–2,0 mm velká, mělce jamkatá, měkká, světle hnědá. V–X(–IX). Tf.

$2n = 16$ (extra fines)

Poznámka: Polyploidní typy s $2n = 48, 64, 80, 96$ a 112 rostou pravděpodobně pouze v j. Evropě a ve Středozeří a do stf. Evropy nezasahují.

Variabilita: Variabilní především ve tvaru listů, odchylky mají jen malou taxonomickou hodnotu. Rostliny s lysými tobolkami rostou v j. Evropě, u nás zatím nebyly zjištěny. Modravé zbarvení rostlin se objevuje většinou až po usušení a je méně výrazné než u *M. perennis*. Rozdíly v celkovém vzhledu mezi samčími a samičími rostlinami jsou dány především prodlouženým samčím květenstvím, které přesahuje listy, a odlišným postavením větví.

Ekologie a cenologie: Pole, zahrady, vinice, rumiště, komposty, na humózních i písčítých, kyprých a dobře provzdušněných půdách, jen na synantropních stanovištích. V nejteplejších oblastech hojná především v okopaninách (diagnostický druh svazu *Fumario-Euphorbion*) a v kulturách zeleniny, především ve společenstvech svazu

Panico-Setarion, s přesahem do svazu *Caucalio-lappulae*.

Poznámka: U druhu *M. annua* a v podstatně menší míře i u dalších druhů rodu bylo pozorováno odmršťování samčích květů v době kvetení. Původní předpoklad, že se tímto způsobem dostává pyl snadněji do ovzduší, se ukázal být mylný.

Rozšíření v ČR: Především v termofytiku kde roste roztroušeně nebo místy (např. dolní Polabí, okolí Prahy, j. Morava) hojně. V nižších polohách mezofytika roztroušeně, ojediněle a přechodně zavlékána i do vyšších poloh. Zcela chybí nebo jen málo údajů ze z. a nejsevernějších Čech a ze s. Moravy. V oreofytiku nezjištěna. Od planárního po suprakolinní stupeň, vzácně a přechodně i v nižších polohách stupně submontánního (max.: Vrchlábí, ca 500 m). — Mapy: SLAVÍK FKS 1990: 163.

T: ve všech fyt. o. — M: 24. Hor. Poohří, 35. Podbrd., 36. Horaž. pah. (Horažďovice, Nalžovské Hory), 37. Šum.-novohr. podh. (Český Krumlov), 38. Bud. pán. (České Budějovice), 39. Třeboň. pán., 41. Stř. Povlt., 42. Votic. pah., 51. Polom. hory, 52. Ral.-bez. tab., 53. Podješ., 55. Čes. ráj, 56. Podkrk. (Vrchlábí), 57. Podzvič. (Lázně Bělohrad), 62. Litomyš. pán. (Litomyšl), 63. Českomor. mezih. (Moravská Třebová), 67. Českomor. vrch., 68. Mor. podh. Vysoč., 69. Želez. hory, 72. Zábř.-unič. úv., 74. Slez. pah., 76. Mor. brána, 79. Zlín. vrchy (Zlín), 80. Stř. Pobeč. (Rožnov pod Radhoštěm).

Celkové rozšíření: Evropa, kromě s. a v., Krym, Turecko; s. Afrika; zavlečena do Severní i Jižní Ameriky i jinam. Původní pravděpodobně v z. Středozeří, jinde jen jako pozůstatek dřívějšího pěstování nebo zavlečená. — Mapy: MEUSEL et al. 1978: 268.

V ý z n a m: Kdysi pěstována jako léčivka, používána též ve veterinární medicíně. V nejteplejších oblastech místy obtížný plevel.

2. *Mercurialis ovata* STERNB. et HOPPE — bažanka vejčítá Tab. 81/2

Mercurialis ovata STERNBERG et HOPPE Denkschr. Bayer. Bot. Ges. Regensburg 1: 170, 1815. — Syn.: *Mercurialis perennis* subsp. *ovata* (STERNB. et HOPPE) ČELAK. Prodr. Fl. Böhm. 2: 125, 1871. — *M. ovata* var. *longistipes* BORBÁS Balaton Tav. Part. 406, 1900 non *M. longistipes* (BORBÁS) HOLUB sensu HOLUB Preslia 42: 94, 1970.

EXSİKÁTY: Extra fines: CALLIER Pl. Hercegov. Exs., no 150. — Fl. Exs. Austro-Hung., no 3219. — Fl. Rom. Exs., no 1511. — SCHULTZ Herb. Norm., ser. n., no 607. — SINTENIS Iter Orient., no 5531. — SINTENIS et BORNMÜLLER Iter Turc., no 1077.

Vytrvalé byliny s dlouze plazivými, za sucha fialovými oddenky. Lodyhy přímé, 20–30

(-40) cm vys., nevětvené, se 2 podélnými lištami, dole lysé, nahoře chlupaté, od dol. 1/3–1/2 ± pravidelně olistěné, u samičích rostlin v hor. části poněkud nahloučené; báze lodyh někdy modře nebo fialově naběhlá. Listy šir. obvejčité, okrouhlé, šir. eliptické až šir. vejčité, nejhořejší někdy až eliptické, krátce zašpičatělé, na bázi tupé až stažené, 4–6 (-8) cm dl. a (2,0–) 3,5–5,0 (-6,0) cm šir., 1–2 × delší než šir. nejdolejší pár někdy výrazně menší než listy následující; čepele krátce přitiskle chlupaté až téměř lysé, na okraji jemně vroubkovaně pilovité, brvitě; listy přisedlé nebo vzácněji s 1–4 (-15) mm dl. řapíky. Palisty kopinaté až trojúhelníkovité, asi 2 mm dl., světle zelené. Samčí květenství klasovitá, prodloužená, delší než podpurný list, složená z chudokvětých klubiček; květy drobné, žlutozelené, nevonné; samičí květy v 1–4květých úžlabních stopkatých květenstvích. Tobolky 5–7 mm vel., hustě žlutavě štetinatě chlupaté. Semena ± kulovitá, 2,5–3,0 mm v průměru, mělce jamkatá, tvrdá, šedavá. IV–V. Hkf, Gf.

2n = 32 (ČR: 4c. Ústěc. kotl.)

Variabilita: Rostliny s listy na 4–8 (-15) mm dl. řapících mívají obvykle čepele široce eliptické až eliptické. Byly popsány z Maďarska jako var. *longistipes* BORBÁS a rostou vzácně i u nás (Encovany). – Velmi zřídka se objevují rostliny s listy v trojčetných přeslenech (Encovany).

Ekologie a cenologie: Doubravy s bohatým keřovým podrostem, lesní lemy, na mírně suchých humózních bazických až neutrálních půdách v teplých oblastech. Diagnostický druh řádu *Quercetalia pubescentis*. Relativně dobře snáší i přímé oslunění po vytěžení dřevin.

Rozšíření v ČR: V termofytiku velmi vzácně. V Čechách v současnosti jediná lokalita (Encovany), v Českém krasu nalezena pouze v roce 1820. Na Moravě velmi vzácně v širším okolí Znojma a Třebíče, jediná lokalita na Dunajovických kopcích. V mezofytiku pouze na jediném nalezišti, v oreofytiku neroste. Všechny lokality jsou v kolinním nebo suprakolinním stupni (max.: Neslovice, ca 360 m). V ČR probíhá sz. hranice rozšíření druhu. Δ – Mapy: KUBÁT Červená kniha vyšších rostlin Severočes. kraje 97, 1986; SLAVÍK FKS 1990: 163.

T: 4c. Ústěc. kot. (Encovany), 8. Čes. kras (Karlštejn, 1820), 16. Znoj.-brn. pah. (Znojmo; Dukovany; Lhánice), 17a. Dunaj. kop. (Janská hora). – M: 68. Mor. podh. Vysoč. (Neslovice).

Údaje z Moravského krasu i odjinud ze stf. a s. Moravy jsou nedoložené a pravděpodobně mylné, docházelo k častým záměnám za *M. perennis* f. *ovatifolia*.

Celkové rozšíření: Střední Evropa na sever po Švýcarsko, Rakousko, ČR a Maďarsko; udávána z Polska, na Slovensku zatím nezjištěna. Itálie, Balkánský poloostrov, Turecko, pobřeží Černého moře. – Mapy: MUKERJI 1936: 49; MEUSEL et al. 1978: 267.

3. *Mercurialis perennis* L. – bažanka vytrvalá Tab. 82/1

Mercurialis perennis LINNAEUS Sp. Pl. 1035, 1753. – Syn.: *Mercurialis paxii* GRAEBNER sensu RAUSCHERT Feddes Repert. 79: 413, 1969, non orig. – *M. longistipes* (BORBÁS) sensu BAKSAY Ann. Hist.-Natur. Mus. Nat. Hung. 8: 170, 1957, nom. inval., non sensu HOLUB Preslia 42: 94, 1970, nec orig.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Českoslov., no 1340. – TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 1350. – Extra fines: CALLIER Fl. Siles Exs., no 930. – Fl. Exs. Austro-Hung., no 3218. – Fl. Exs. Bavar., no 120, 121. – Fl. Siles. Exs., no 130.

Vytrvalé dvoudomé byliny s dlouze plazivými, za sucha fialovými oddenky. Lodyhy přímé, 15–30 (-40) cm vys., nevětvené, se 2 sbíhavými lištami, v dol. části lysé a v hor. části často řídce chlupaté; báze někdy (zvl. po usušení) modře nebo fialově naběhlá. Listy zvl. za květu nahloučeny v hor. 1/3–1/2 lodyhy (hor. články zkrácené, dol. jen s drobnými až zakrnělými listy), odkvetlé samčí rostliny často s hor. lodyžními články prodlouženými a s listy na lodyze ± pravidelně rozloženými; u samičích rostlin prodloužování článků méně výrazné, proto listy nahloučeny v hor. části lodyhy i po odkvětu. Listy kopinaté, podlouhle vejčité, vejčité kopinaté až téměř vejčité, špičaté, na bázi klínovité až tupé, 4–10 (-15) cm dl. a 2–4 (-6) cm šir., 2–3 × delší než šir., vroubkovaně pilovité, krátce přitiskle chlupaté až olysálé, na okraji brvitě, nejdolejší pár většinou zřetelně menší než pár následující; nejdelší řapíky na odkvetlých rostlinách (10–) 20–30 (-35) mm dl., na kvetoucích často kratší než 10 mm, zřídka listy samičích rostlin i po odkvětu téměř přisedlé; palisty vejčité kopinaté, asi 2 mm dl., bělavé. Samčí květenství klasnatá, prodloužená, často delší než podpurný list, složená z chudokvětých klubiček; květy drobné, žlutozelené, nevonné; samičí květy v 1–3květých úžlabních stopkatých květenstvích, žlutozelené. Tobolky 5–7 mm velké, štetinatě chlupaté. Semena téměř kulovitá, asi 3 mm velká, mělce jamkatá, tvrdá, šedavá, IV–V. Hkf, Gf.

2n = 42 (ČR: 18. Jihomor. úv.), ca 64 (ČR: 92. Jiz. hory), 78 (ČR: 93. Krk.), 79, 81 (ČR: 4. Loun.-lab. střed.), 80 (ČR: více fytochorionů v Čechách), 47, 48, 49, 51, 52, 54, 56, 58, 60–73, 75–82, 84, 97, 98, 101 (extra fines)

Tab. 81: 1 *Mercurialis annua*, samičí rostlina, 1a – část samčí rostliny. – 2 *M. ovata*, samičí rostlina.

Poznámka 1: *Mercurialis perennis* představuje složitý komplex polyploidních a aneuploidních typů. Ve Švýcarsku zjistil KRÄHENBÜHL (1984) rostliny s téměř všemi počty chromozómů od $2n = 47$ po $2n = 84$ a $2n = 97, 98$ a 101 ; vysoké zastoupení měly počty $2n = 48, 63, 64, 65$ a 80 . V ČR jsou pravděpodobně nejhojnější $2n = \pm 80$ a ± 64 . Vazba morfolo- gických znaků na ploidii je velmi slabá.

Poznámka 2: Hexaploidní rostliny ($2n = 64$) jsou u nás v poslední době často označovány jako *M. paxii* „(GRAEBNER) RAUSCHERT“. Takový postup je sotva oprávněný, protože jméno *M. × paxii* GRAEBNER se vztahuje k existujícímu primárnímu kříženci *M. ovata × perennis*. Předpoklad, že hexaploidy vznikly autopolyploidizací druhu *M. ovata* zcela bez vlivu druhu *M. perennis*, zatím nebyl experimentálně prokázán.

Variabilita: Velmi proměnlivá především ve tvaru a velikosti listů a v délce řapíků. Rostliny s listy malými, užšími než 25 mm, mohou být označeny jako f. *minor* OTRUBA, s listy až 15 cm dl. a více než 4 cm šir. jako f. *robusta* GROSS. *M. perennis* f. *ovatifolia* HAUSSKN., s listy vejčité kopinatými, asi 2 × delšími než širokými, bývá zaměňována za *M. ovata* nebo určována jako *M. longistipes* (BORBÁS) HOLUB.

Rozdíly v habitu samčích a samičích rostlin jsou patrné zvláště po odkvetu, kdy se v některých populacích (především s $2n = \pm 80$) prodlužují samčím rostlinám hor. lodyžní články; následkem toho jsou listy v hor. 2/3 lodyhy rozmístěny téměř pravidelně. Pokud jsou listy těchto rostlin vejčité kopinaté s kratšími řapíky, bývají zaměňovány za *M. ovata* nebo určovány jako *M. longistipes* (BORBÁS) HOLUB. U samičích rostlin téže populace není prodlužování hor. lodyžních článků tak výrazné, listy zůstávají nahloučené v hor. části lodyhy.

Poznámka: Za druh *M. longistipes* považuje BAKSAYOVA (1957) rostliny s $2n = 64$, stojící mezi druhy *M. ovata* a *M. perennis*; toto jméno se často objevuje jako synonymum ke jménu *M. paxii*. Podle originálního popisu je *M. ovata* var. *longistipes* BORBÁS podobnější druhu *M. ovata*, liší se od něj lysými, poněkud užšími listy s řapíky 4–15 mm dl. Podobné rostliny, patřící s jistotou ke druhu *M. ovata*, byly nalezeny v populaci *M. ovata* u Encovan. Zdá se, že je vhodnější považovat *M. longistipes* za vnitrodruhový taxon *M. ovata*.

Ekologie a cenologie: Stinné humózní vlhké listnaté nebo smíšené lesy, často na zazem-

něných sutích a drolinách a v aluviích vodních toků. Diagnostický druh podsvazu *Cephalanthero-Fagenion*, s přesahem do dalších mezofilních až mírně vlhkomilných společenstev řádu *Fagetalia sylvaticae*. Na lokalitě se šíří především oddenky.

Rozšíření v ČR: V termofytiku, mezofytiku a nižších polohách oreofytika roztroušeně až hojně, místy pospolitě; ve vyšších polohách oreofytika roztroušeně až vzácně nebo chybí. Od planárního po subalpínský stupeň (max.: Velká kotlina v Hrubém Jesníku, ca 1330 m), s těžištěm výskytu v suprakolinním až montánním stupni. — Mapy: SLAVÍK FKS 1990: 164.

Celkové rozšíření: Evropa po j. Skandinávii, ve Středo- zemí vzácně nebo chybí. Izolovaný výskyt v s. Africe. — Mapy: MUKERJI 1936: 49; MEUSEL et al. 1978: 267.

Kříženci

2×3 . *Mercurialis ovata × perennis = Mercurialis × paxii* GRAEBNER in A. et Gr. Syn. Mittel- eur. Fl. 7: 408, 1916.

Hybridní rostliny stojí celkovým vzhledem mezi oběma rodiči; lodyhy mají ± pravidelně olis- těné, dol. listy téměř okrouhlé, hor. eliptické až obvejčité, s řapíky 10–14 mm dl. U Encovan v Úštěcké kotlině, na jediné lokalitě v ČR, kde rostou oba rodičovské druhy pospolu, bylo u hyb- rida zjištěno $2n = 45$ (zatímco *M. perennis* na této lokalitě měla $2n = 80$). S jistotou dosud zjiš- těna pouze ve fyt. o. 4c. Úštéc. kotl. (Encovany). Protože však rozlišení hybridů bez možnosti studia populace a cytologických poměrů je obtížné, ne- lze vyloučit, že kříženci rostou též na Janské hoře (17a. Dunaj. kop.).

5. *Ricinus* L. — skočec*)

Ricinus LINNAEUS Sp. Pl. 1007, 1753.

Jednoleté byliny (v tropech a subtropích dřeviny) se silným, bohatě větveným hlavním kořenem, bez mléčnic. Lodyhy mohutné, přímé, nevětvené nebo řídké větvené. Listy střídavé, řapíkaté, dlanité členěné, s palisty. Květenství latnaté, vyrůstající proti listům nebo zdánlivě terminální, v dol. části květenství květy samčí, v hor. části květy samičí; samčí i samičí květy stopkaté s vyvinutým a záhy opadavým kalichem a zcela vymizelou korunou; samčí květy s nepravidelně větvenými tyčinkami a hustě nahloučenými (často více než 1000) jednováčkovými prašníky; samičí s jedním, zpravidla přitiskle ostnitým, trojpouzdrým semeníkem a s 3 volnými nebo na bázi srostlými, dlouze bradavčitými, na koncích různě hluboce vidličnatě větvenými, červenými čnělkami. Plod trojpouzdrá, roztr. ostnitá, vz. lysá tobolka rozpadávající se ve 3 jednosemenná pouzdra; semena různě zbarvená, zploštělá s nápad- ným masíčkem. — Jediný druh pravděpodobně původní v sv. Africe a pěstovaný téměř po celém světě. — Anemogam.

*) Zpracovali J. Chrtek a B. Křísa

Tab. 82: 1 *Mercurialis perennis*, samičí rostlina, 1a — odkvetlá samčí rostlina (morfortyp s $2n =$ ca 80), 1b — plodenství, 1c — samčí květenství. — 2 *Chamaesyce humifusa*, 2a — plod, 2b — list, spodní strana, 2c — list, svrchní strana.

